

УДК 343.2.01

*Н. А. Орловська***ЗАСАДИ ТА ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ САНКЦІЙ: ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ МЕТОДОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ**

Постановка проблеми. Успіх будь-якої діяльності залежить від наявності та ступеня розробки певних методологічних передумов, за відсутності яких практична дія виявляється марною або небезпечною, породжуючи результати, невідповідні поставленим цілям [1, с. 14].

Методологія як спосіб збільшення наукових знань має багаторівневий характер: найбільш загальні методи наукового пізнання — філософська методологія; загальнонаукові, міждисциплінарні форми та способи пізнання; теорія та методи даної предметної області; сукупність методик, процедур, операцій конкретної області наукових знань [2, с. 8].

В контексті юридичного знання можна говорити про те, що філософські засоби пов'язані з формулюванням граничних методологічних нормативів, що виражаються у світоглядних постулатах, картинах світу, адже будь-яке інтегральне праворозуміння не може не розбудовуватись навколо певного концептуально-змістовного ядра, світоглядно-філософського стрижня [3, с. 9]. Загальнонаукові засоби стали особливо затребувані у ХХ ст. у зв'язку із появою так званих метанаукових областей. Це рівень принципів, форм і процедур дослідження, що використовуються всіма або, принаймні, більшістю наук. Серед частково-наукових методів можна зазначити, наприклад, спеціально-юридичний метод, метод інтерпретацій і порівняльного правознавства. Четвертий рівень методології — блок методики та техніки досліджень, набір процедур, що забезпечують одержання однакового та достовірного емпіричного матеріалу і його первинну обробку, після якої він може включатися в масив наявного знання [4, с. 41, 42, 43].

Як відомо, проведення наукових досліджень може здійснюватися двома шляхами. Перший — за рахунок комбінаторики наявних елементів методу юридичної науки та створення таким шляхом нових дослідниць-

ких моделей і конструкцій. Другий — за рахунок освоєння нових парадигм, залучення нових методологічних засобів і процедур. Перший шлях реалізується, головним чином, при рішенні наукових задач, другий — при виникненні наукових проблем. При цьому дослідницька ситуація може розглядатися як задачна, якщо для досягнення дослідницьких цілей наявні компоненти методу юридичної науки є адекватними та достатніми. Якщо ж дослідницька ситуація вимагає іншої парадигми, залучення додаткових інструментів наукового дослідження, у тому числі й з інших наук, то її можна охарактеризувати як проблемну [4, с. 38–39].

При цьому мова йде саме про парадигму, а не доктрину, адже остання розуміється як сукупність юридико-наукових трактувань і суджень про право, що становлять основу догми. Саме доктрина логічно впорядковує позитивне право в цілісну внутрішньо несуперечливу систему, створює модель його дії. У цьому сенсі доктрина предписує, а не описує [5, с. 383, 384], тому що саме на підставі доктрини визначаються засади внутрішньої та зовнішньої державної правової політики [6, с.18].

Аналіз спеціальної літератури не дає можливості говорити про існування єдиного цілісного уявлення про засади та принципи побудови кримінально-правових санкцій. Видається, це виступає безпосереднім результатом масштабної методологічної проблеми. Вона полягає у тому, що, за словами професора О. Е. Жалінського, парадигмою діючого кримінального права і його змін є не цілком визначена система суджень, які базуються на розгляді права в його сформованому стані як корисного інструмента та містять у собі орієнтацію на вдосконалення та розширення кримінального права, принципів пізнання і керування процесів його застосування та заснованої на ньому кримінальної політики [7, с. 100].

Аналіз останніх досліджень свідчить, що у кримінально-правовій і кримінологічній науці нагальну потребу модифікації традиційних методологічних підходів відзначали Я. І. Гілінський, В. В. Голіна, О. М. Джужа, О. Е. Жалінський, А. П. Закалюк, А. Кирилюк, С. Ю. Лукашевич, В. О. Туляков та ін. Ці нароби окреслили принципові моменти сучасного методологічного контексту буття кримінального права. Відповідно до цього виникає питання методологічної визначеності вирішення окремих проблем, серед яких важливе місце посідає побудова кримінально-правових санкцій.

Метою даної статті виступає характеристика методологічного підходу до вивчення підстав і принципів побудови кримінально-правових санкцій як концептуальної методологічної орієнтації наукового дослідження, як точки зору на об'єкт, що задає загальну стратегію дослідження.

Виклад основного матеріалу. Періодизація методологічного забезпечення гуманітарного знання (принаймні, Нового та Новітнього часу) з певною долею умовності може бути представлена у вигляді трьох етапів [1, с. 15]:

— класичний, який характеризувався пошуком об'єктивних підстав при поясненні соціальної реальності, її оцінкою за допомогою незалежних від суб'єкта пізнання способів; щільними суб'єктно-об'єктивними зв'язками;

— некласичний, який привніс у пізнання суб'єктивне розуміння соціальної реальності, визначивши, що в основі інтелектуальної діяльності лежить постійне співвіднесення емпіричних даних, подій із загальнолюдськими цінностями [8, с.104];

— постнекласичний, що характеризується відмовою від усталених схем детермінації в поясненні соціальної реальності, міждисциплінарним діалогом, що вводить у взаємодію дослідницьких парадигм принцип доповнення, а не виключення.

Основним орієнтиром постмодерну (постнекласичного етапу) у сфері юриспруденції є те, що, за висловом А. П. Закалюка, вітчизняній науковій думці необхідно критичне переосмислення методологічних основ суспільних наук, подолання матеріалістичного монізму, економічного детермінізму, вульгарно абсолютизованого протиставлення матеріального ідеальному та інших догматично-формальних схем у розумінні обумовленості, сутності та прояву суспільних феноменів [9, с. 94].

Саме уявлення про методологію юридичної науки ХХ ст. як про комплексний феномен дає можливість урізноманітнити наукові парадигми окремих галузей права та всього правознавства в цілому. При цьому мова йде, у першу чергу, про взаємодію способів пізнання гуманітарної та природничої сфер наукової діяльності, адже було б помилковим заперечувати той факт, що і до епохи постмодерну юридична наука використовувала методи психології, соціології і т.п. У ході таких методологічних пошуків можуть змінюватися місце та роль колись вузькоспеціалізованих наукових теорій, взаємозв'язок структурних елементів всередині галузей наукового пізнання. Це дає можливість, з урахуванням діалектичних позицій про єдність світу у всіх його проявах, досягати нової якості знання замість винятково кількісного його збільшення [10, с. 97].

Як видається, комплексні методики пізнання із залученням методів негуманітарних наук відкривають нові обрії у вивченні тих феноменів, які входять у сферу інтересів юридичної науки. При цьому, однак, варто зробити ряд зауважень.

Перше з них стосується протиставлення сцієнтизму та антисцієнтизму. Як відомо, сцієнтизм орієнтується на досягнення природничих і технічних наук, обумовлюючи уявлення про те, що людське суспільство, явища та процеси, які виникають у ньому, у тому числі злочинність, можна пізнати природно-науковими методами, розробити «соціальну фізику», а потім відрегулювати все, щоб створити суспільство без злочинності. У цьому сенсі показовою є позиція Я. І. Гілінського, який відзначив, що провідними та найбільш значущими на сучасному етапі є інтегративні процеси, здатні перебороти ситуацію, зазначену в першому пункті «Венеціанської декларації» (березень 1986 р.): «Існує значний

розрив між новим поглядом на світ, який сформувався в результаті вивчення природи, і системою цінностей, що як і раніше переважає у філософії, гуманітарних і суспільних науках і в житті сучасного суспільства. Ми вважаємо, що ця невідповідність загрожує самому існуванню людського роду» [2, с. 8–9].

У свою чергу, антисциєнтизм піддає науку та техніку критиці і скептично оцінює їхні можливості вирішити фундаментальні проблеми людини і соціуму. Зокрема, висловлюються пропозиції по перегляду сциєнтистського підходу до аналізу людської поведінки та її джерел, що виправдує соціальний примус у його сучасному виді [11, с. 39].

Відомий російський теоретик права А. В. Поляков вважає, що сциєнтистський варіант розвитку науки відповідно до сучасних західних інтелектуальних технологій тягне за собою забуття ціннісної складової гуманітарного знання, без якої неможливо його повноцінне існування. Однак варто покритикувати й «ідеологізований» варіант, заснований на некритичному запозиченні західної, насамперед, ліберальної правової ідеології та підпорядкуванні їй науки, або на такому ж некритичному прагненні повернутися в минуле шляхом реанімації правових цінностей традиціоналізму [12]. Однак, видається, що позиція А. В. Полякова не завжди послідовна, оскільки в цій же доповіді він відзначає, що сучасні досягнення західної філософської думки служать збереженню, зміцненню та розвитку національних соціокультурних цінностей [12].

Як видається, глибинною підставою такої суперечки є, скоріше, не «аксіологічне питання», а проблема достовірності результатів гуманітарного знання, тому що на відміну, наприклад, від інженерних рішень, результати наукового пошуку в соціогуманітарній сфері часто не можуть бути піддані перевірці на істинність, внаслідок чого виникають концептуальні труднощі.

Як відзначив відомий філософ науки Т. Кун, не слід засвоювати поняття, закони та теорії абстрактно, вважаючи це самоціллю. Інтелектуальні засоби пізнання зливаються в єдності, що дозволяє виявити їх в процесі їхнього застосування [13, с. 77]. Іншими словами, дослідницькі способи при роботі із предметною юридичною проблематикою можуть виступати або як загальні принципи та правила наукової діяльності, або як «порожні» дослідницькі форми, які наповнюються в процесі пізнання конкретним юридичним змістом [4, с. 42]. За словами Ю. М. Оборотова, присвоєння і використання знань інших наук відбувається шляхом так званої юридизації їх методів. Ця юридизація виступає як трансформація неюридичних методів з позицій права та включення в контекст методу юридичної науки [17, с. 16–17].

Таким чином, гострота суджень про надмірну «негуманітарність» методології на етапі постмодерну може бути істотно пом'якшена визнанням того факту, що методи негуманітарного знання — це лише способи пізнання, які не перетворюють гуманітарну сферу в якогось наукового гібрида, позбавленого предметної та задачної специфіки.

Ще одним зауваженням можна вважати питання про те, чи не нав'язують сучасній юриспруденції методологічні підходи, які є певною модернізацією класичного етапу забезпечення гуманітарного знання.

У цьому зв'язку, як видається, обґрунтованої можна визнати позицію про те, що пізнання, як правило, залишається індиферентним до методологічної допомоги, що нав'язується йому ззовні, особливо в тих випадках, коли ця остання пропонується у вигляді деталізованого, скрупульозно розробленого регламенту. Тому і новий концептуальний каркас може виникнути та дійсно виникає лише як продукт внутрішніх процесів, що відбуваються в самій науці. Оскільки сучасна наука характеризується високою інтегрованістю, а міжнаукові трансляції результатів і методів дослідження є елементом механізму її розвитку, то залучення дослідницьких засобів інших наук — необхідна умова розвитку будь-якої науки, у тому числі і юриспруденції. При цьому актуалізація конкретних дослідницьких засобів визначається, у першу чергу, філософськими ідеями, соціальними та культурними цінностями, цілями і завданнями конкретних досліджень, актуалізованих у рамках юриспруденції [4, с. 37].

Беручи до уваги викладене, як філософський, світоглядний стрижень, навколо якого припустиме формування методологічного підходу до вивчення засад і принципів побудови санкцій кримінально-правових норм, можна розглядати постмодерн із властивим йому плюралізмом способів пізнання (як гуманітарних, так і негуманітарних), не штучно привнесених, а іманентно обумовлених дослідницькою ситуацією.

Постмодерн змушує переглянути глибинні основи суспільства епохи модерну і у тому числі характеристики праворозуміння, з якими пов'язані окремі методологічні підходи до сприйняття правової реальності [18, с. 7–8]. Внаслідок цього є доцільним зупинитися на проблемі типів праворозуміння як складовій підходу до вивчення засад і принципів побудови кримінально-правових санкцій.

Сучасний етап праворозуміння, обумовлений філософськими настановами постмодерну, однієї з найбільш демократичних філософських доктрин, допускає співіснування різних концепцій. Як видається, у нашій країні цей етап так чи інакше змушує наповнити змістом два основних поняття: універсальність і аутопоезис.

Універсальність (універсалізм, універсалізацію) можна розуміти по-різному. З одного боку, універсалізація у сфері права — один з важливих аспектів загальної глобалізації в сучасному світі, що обумовлює універсальний характер правових норм, їхню загальність і загальнозначимість, супроводжується прогресуючим розвитком універсальних властивостей, норм, форм і процедур правового типу соціального життя та демонструє як соціальну необхідність, так і здатність права до впорядкування спочатку переважно стихійних процесів загальносоціальної глобалізації в рамках загального (загальнозначущого і загальнообов'язкового) правопорядку як для внутрішніх, так і для міжнародних відносин

[16, с. 38, 40]. В іншій інтерпретації універсальність пов'язана із проблематикою знаходження стабільного відношення між універсальними нормами, що створюються єдиним центром нормотворчості, і соціальним досвідом.

Як видається, щодо пізнання засад та принципів побудови кримінально-правових санкцій як вихідної передумови доцільно приєднатися до другої позиції, оскільки життя права в соціальному континуумі опосередковується цілями, інтересами соціальних груп, організацій, індивідів. Іншими словами, думаємо, що універсальності іманентно властивий соціокультурний аспект (який включає й аксіологічну складову), що актуалізує дискурс про бінарність буття традиції права. Зокрема, це обумовлює можливість правового розвитку колишніх соціалістичних держав як у європейському (континентальному), так і в слов'янському (пострадянському) напрямку [17, с. 13].

Поряд з цим не можна заперечувати, що в ХХ в. на перший план висувається проблема правової комунікації, тобто проблема успішного співіснування у сфері права самих різних суб'єктів, проблема загального праворозуміння та спільної правотворчості. Таке розуміння права неможливо при погляді на державу як єдиного і виняткового деміурга права.

Саме це твердження може розглядатися як ідеологічний стрижень аутопоезису, який базується на тезі: сучасне суспільство не має центру. Єдине, що, на думку прихильників аутопоезису, робить суспільство суспільством — це мережа комунікацій. Акцент у розумінні права повинен робитися не на сукупності норм права та раціональності волі законодавця, а на практиці правових комунікацій. Для суспільства, що перебуває в стані безперервних змін, взаємодія, заснована на узгодженні воль, цілей, інтересів, є більше значимою, аніж судові інтерпретації та санкції [23, с. 8, 10, 11].

Звичайно, деякою мірою в протистоянні універсальності та аутопоезису відображається конфлікт як між різними типами праворозуміння, так і між типами світорозуміння: індивідуалістичним і патерналістським. Однак, як уявляється, цей конфлікт, принаймні, у кримінально-правовій сфері може бути нівельований з огляду на синергетичні закономірності розвитку не тільки правової матерії, але й тієї реальної дійсності, що, з одного боку, обумовлює, а з іншого боку, обумовлюється положеннями кримінального законодавства. Зокрема, йдеться про феномени самоорганізації, саморегулювання, малих впливів, т.п., що надають широкі можливості для розуміння як злочинної поведінки (на всіх рівнях її існування), так і кримінального закону (у тому числі, в аспекті формування санкцій кримінально-правових норм).

Як відомо, синергетику можна визначити як вихідний методологічний підхід до міждисциплінарного дослідження самого феномена соціального розвитку через призму зміни стану соціальної системи. Синергетика вивчає структури будь-якої природи, що складаються з багатьох підсис-

тем, досліджує, яким чином взаємодія таких підсистем (мікросистем) призводить до виникнення просторових, тимчасових, просторово-тимчасових, соціальних і інших структур у макроскопічному масштабі [19, с. 38, 39].

Тут слід зазначити, що у правовій літературі існує досить неоднозначне ставлення до синергетики.

Скептики вважають, що хоча синергетичний підхід відображає інтенції сучасного наукового пізнання, останні ще не отримали чіткого дисциплінарного оформлення, залишаючись загальними світоглядними настановами, не перетворюючись на повноцінні схеми наукового (теоретичного) пояснення [20, с. 461]. Також констатується й понятійний хаос, обумовлений, деякою мірою, тривіальним механічним перенесенням термінології синергетики у сферу правових досліджень [17, с. 6].

У свою чергу, найбільш затяті прихильники, зокрема А. Б. Венгеров, вважають синергетику «світоглядним просвітлінням», вважаючи, що матеріалістична діалектика з її приматом необхідного над випадковим і іншими постулатами вичерпала в основному свій пізнавальний і прогностичний потенціал, принаймні, у соціальній сфері [30, с. 55, 65].

Вважаємо, що зближення синергетики та правознавства — аж ніяк не довільний і не штучний процес. Він відображає одну з головних тенденцій розвитку постнекласичної науки в цілому — взаємозбагачення й поступову інтеграцію різних галузей наукового знання. У цих умовах, на думку П. М. Рабіновича, відбувається новелізація праводержавознавчої методології, що дозволяє глибше збагнути функціональні, адаптаційні, творчі потенції державно-юридичних інструментів та механізми реалізації таких можливостей [3, с. 12].

При цьому було б помилковим думати, що синергетичний підхід до аналізу соціальних утворень відповідає тільки аутопоетичному типу праворозуміння, хоча саме аутопоезис розглядається (в основному, у західній літературі) як формат правового регулювання життєдіяльності, що відповідає умовам самоорганізації соціальних систем. На нашу думку, універсальність жодним чином не вступає в суперечність із синергетичними закономірностями буття систем (принаймні, коли йдеться про кримінально-правову сферу).

Виходячи із цього, синергетика є напрямком міждисциплінарних досліджень процесів самоорганізації в різних системах, застосування якого означає системний синтез злочинного і нормативного як феноменів. Синергетика може бути включена у методологічний підхід до вивчення засад та принципів побудови кримінально-правових санкцій як елемент більш високого рівня, аніж типи праворозуміння.

У свою чергу, сукупність конкретних методів вивчення засад та принципів побудови кримінально-правових санкцій являє собою сполучення:

— традиційних засобів пізнання, які застосовуються в юридичній науці (формально-логічного, догматичного, історичного, порівняльно-правового тощо);

— соціологічних та психологічних методів вивчення елементів раціонального та нераціонального, що характеризують процеси побудови та прийняття санкцій;

— ряду методів негуманітарного знання, що можуть використовуватися як «методологічні оболонки», які внаслідок їх юридизації надають можливості отримати результати, що інтерпретуються в кримінально-правовій сфері.

Звичайно, викладене жодним чином не ставить під сумнів результати попередніх наукових наробок, адже, зокрема, у сфері методологічних проблем кримінально-правових досліджень доцільно уникати абсолютизації будь-яких методологічних підходів [22, с. 243].

У цей же час вважаємо можливим зробити **висновок**, що методологічний підхід до вивчення засад та принципів побудови кримінально-правових санкцій, обумовлений проблемним, а не задачним характером наукової ситуації, включає:

— постмодерн як світоглядний стрижень, що припускає плюралістичні методи освоєння дійсності;

— синергетику як межнаукову трансляцію, яка дозволяє розглядати соціальні явища як системи із властивими їм закономірностями розвитку;

— проблематику універсальності та аутопоезису як типів праворозуміння, поза контекстом яких неможливо на сучасному етапі аналізувати процеси формування санкцій у кримінально-правовій сфері;

— сукупність конкретних методів пізнання, яка передбачає сполучення традиційних та нетрадиційних засобів отримання інформації щодо побудови кримінально-правових санкцій.

Таким чином, методологічний підхід до вивчення кримінально-правових санкцій базується на методологічному плюралізмі. При цьому можуть бути використані концептуальні можливості теоретичної схеми, здатної сполучатися з когнітивними досягненнями, необов'язково розробленими в системній парадигмі.

Л і т е р а т у р а

1. Демидов А. И. О методологической ситуации в правоведении / А. И. Демидов // Известия вузов. Правоведение. — С.Пб. : Изд-во СПбГУ, 2001. — № 4. — С. 14–22.
2. Гилинский Я. И. Девиантность, преступность, социальный контроль : избр. ст. / Я. И. Гилинский. — С.Пб. : Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2004. — 322 с.
3. Рабінович П. Проблеми трансформації методології вітчизняного правознавства: досягнення, втрати, перспективи / П. Рабінович // Вісник Академії правових наук України : зб. наук. пр. — Х., 2002. — № 4. — С. 3–14.
4. Тарасов Н. Н. Метод и методологический подход в правоведении (попытка проблемного анализа) / Н. Н. Тарасов // Известия вузов. Правоведение. — С.Пб. : Изд-во СПбГУ, 2001. — № 1. — С. 31–50.
5. Нерсесянц В. С. Общая теория права и государства / В. С. Нерсесянц. — М. : НОРМА, 2000. — 552 с.

6. Селіванов В. До питання методології розроблення сучасної правової доктрини України / В. Селіванов // Вісник Академії правових наук України: зб. наук. пр. — Х., 2005. — № 2. — С. 15–26.
7. Проблемы эффективности борьбы с преступностью в России: материалы науч.-практ. конф. // Государство и право. — 2003. — № 11. — С. 99–112.
8. Нравственные основы теории государства и права: материалы междунар. науч. конф., МГЮА, 2005 г. // Государство и право. — 2005. — № 8. — С. 91–110.
9. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика. У 3 кн. Кн. 1. Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки / А. П. Закалюк. — К.: Вид. Дом «Ін Юре», 2007. — 424 с.
10. Джужа О. Сучасний погляд на розвиток кримінології / О. Джужа, А. Кирилук // Право України. — 2003. — № 2. — С. 97–101.
11. Голіна В. В. Кримінологічна політика держави: концептуальні положення та основні принципи її формування / В. В. Голіна, С. Ю. Лукашевич // Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. / редкол.: Ю. В. Баулін (голов. ред.) [та ін.]. — Х.: Кроссрод, 2008. — Вип. 16. — С. 36–48.
12. Поляков А. В. Коммуникативная концепция права. Проблемы генезиса и теоретико-правового обоснования: дис. ... д-ра юрид. наук в форме науч. докл.: 12.00.01 [Електронний ресурс] / А. В. Поляков; СПбГУ. — С.Пб., 2002. — Режим доступу: <http://law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1138929&subID=100020393,100076036#text>.
13. Кун Т. Структура научных революций: пер. с англ. / Т. Кун; сост. В. Ю. Кузнецов. — М.: АСТ, 2003. — 605 с.
14. Оборотов Ю. Н. Традиции и новации в правовом развитии: монография / Ю. Н. Оборотов. — О.: Юрид. л-ра, 2001. — 160 с.
15. Шелестов К. О. Домінуюче праворозуміння у функціонуванні правових систем: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.12 / К. О. Шелестов; Одес. нац. юрид. акад. — О., 2010. — 22 с.
16. Нерсисянц В. С. Процессы универсализации права и государства в глобализирующемся мире / В. С. Нерсисянц // Государство и право. — 2005. — № 5. — С. 38–47.
17. Кривцова І. С. Методологічна роль синергетики у порівняльно-правовому пізнанні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / І. С. Кривцова; Одес. нац. юрид. акад. — О., 2008. — 20 с.
18. Поляков А. В. Теория права в глобализирующемся обществе: постмодернистская интерпретация / А. В. Поляков // Известия вузов. Правоведение. — С.Пб.: Изд-во СПбГУ, 2007. — № 4. — С. 7–12.
19. Венгерова А. Б. Синергетика, юридическая наука, право / А. Б. Венгерова // Советское государство и право. — 1986. — № 10. — С. 36–45.
20. Сердюк О. В. Типологія підходів у методології сучасного правознавства / О. В. Сердюк // Форум права. — 2008. — № 3. — С. 458–463 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-3/08savmsp.pdf>.
21. Венгерова А. Б. Синергетика и политика / А. Б. Венгерова // Общественные науки и современность. — 1993. — № 4. — С. 54–68.
22. Міжнародна наукова конференція «Методологічні проблеми правової науки» // Вісник Академії правових наук України: зб. наук. пр. — Х., 2003. — № 1. — С. 227–246.

А н о т а ц і я

Орловська Н. А. Засади та принципи побудови кримінально-правових санкцій: питання визначення методологічного підходу. — Стаття.

Стаття присвячена питанням визначення методологічного підходу до вивчення засад та принципів побудови кримінально-правових санкцій на сучасному етапі. Пропонується формувати такий підхід з урахуванням синергетичних закономірностей функціонування

соціальних систем, типів праворозуміння та сукупності методів гуманітарного та негуманітарного знання.

Ключові слова: засади та принципи побудови кримінально-правових санкцій, синергетика, універсалізм, аутопоезис.

А н н о т а ц и я

Орловская Н. А. Основания и принципы построения уголовно-правовых санкций: вопросы определения методологического подхода. — Статья.

Статья посвящена вопросам определения методологического подхода к изучению оснований и принципов построения уголовно-правовых санкций на современном этапе. Предлагается формировать такой подход с учетом синергетических закономерностей функционирования социальных систем, типов правопонимания и совокупности методов гуманитарного и негуманитарного знания.

Ключевые слова: основания и принципы построения уголовно-правовых санкций, синергетика, универсализм, аутопойезис.

S u m m a r y

Orlovska N. A. Bases and Principles of Criminal Sanctions Construction: Questions of the Methodological Approach Definition. — Article.

Article is devoted to the questions of methodological approach to the bases and principles of criminal sanctions construction studying (present stage) definition. It is offered to form this approach by using synergetic fundamentals of social systems functioning, kinds of law-understanding and sets of humanitarian and non-humanitarian knowledge methods.

Keywords: bases and principles of criminal sanctions construction, synergetics, universalism, autopoiesis.